

Sygn. akt I UK 143/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania F. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.
o przeliczenie emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 sierpnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 5 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

F. K. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P. z dnia 20 kwietnia 2016 r., którą organ rentowy przyznał odwołującemu się emeryturę w wysokości obliczonej na podstawie art. 26 w związku z art. 55a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS lub ustawa emerytalna) od dnia 1 marca 2016 r. w kwocie 3.913,44 zł i zawiesił jej wypłatę, ponieważ była ona niższa od dotychczas pobieranej emerytury oraz poinformował o kontynuacji wypłaty świadczenia w wyższej wysokości.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 31 stycznia 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał F. K. od dnia 1 marca 2016 r. prawo do obliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Natomiast Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 5 grudnia 2017 r. zmienił powyższe orzeczenie i oddalił odwołanie.

W sprawie ustalono, że decyzją z dnia 20 października 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. przyznał F. K. prawo do emerytury na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Odwołujący się podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z tytułu umowy o pracę w B. s.c. od 1 kwietnia 2014 r. do 31 stycznia 2015 r. W dniu 2 lutego 2015 r. złożył wniosek o przeliczenie emerytury w części socjalnej w związku z przepracowaniem 30 miesięcy po przyznaniu świadczenia. Decyzją organu rentowego z dnia 2 marca 2015 r. przyznano F. K. prawo do emerytury na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS od dnia 1 lutego 2015 r., w wysokości obliczonej zgodnie z art. 53 ust. 1, 2, 4 i art. 21 ust. 1 w związku z ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej. Na dzień 1 marca 2016 r. emerytura wynosiła 4.192,47 zł. W dniu 25 marca 2016 r. ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w wysokości obliczonej w oparciu o art. 26 w związku z art. 55 tej ustawy.

Zaskarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał wnioskodawcy emeryturę na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej. Do obliczenia świadczenia przyjęto:

1/ średnie dalsze trwanie życia dla ubezpieczonego w wieku 67 lat i 6 miesięcy - 192,3 miesiące;

2/ zwaloryzowany kapitał początkowy - 942.680,73 zł;

3/ składki zaewidencjonowane z uwzględnieniem waloryzacji - 144.304,97 zł;

4/ potrącenie sumy pobranych emerytur w okresie od 10 października 2008 r. do 29 lutego 2016 r. - 334.431,90 zł.

Wysokość emerytury wyniosła 3.913,44 zł. Organ rentowy podjął wypłatę emerytury odwołującego się w dotychczasowej wysokości, tj. w kwocie 4.192,47 zł, jako świadczenia korzystniejszego. Emerytura obliczona na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, bez potrącenia wcześniej pobranych emerytur, wynosi 5.652,55 zł brutto.

Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący się spełnia wszystkie przesłanki do emerytury obliczonej w oparciu o nowe zasady określone w art. 55 w związku z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, bowiem po przyznaniu emerytury podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu od 1 kwietnia 2014 r. do 31 stycznia 2015 r. Przepis art. 55 ustawy emerytalnej nie stanowi samodzielnej podstawy przyznania emerytury, ale jej obliczenia. Zatem ubezpieczony, który spełnia te warunki, zachowuje prawo do obliczenia emerytury w wersji korzystniejszej, choćby już przeszedł na emeryturę. Sporne okazało się, czy wysokość emerytury odwołującego się należało ustalić na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dacie nabycia przez niego prawa do świadczenia, tj. 10 lutego 2014 r., czy też według zmienionego stanu prawnego, obowiązującego w dacie złożenia wniosku o obliczenie świadczenia, tj. na podstawie art. 55a ustawy emerytalnej. W ocenie Sądu pierwszej instancji, zmiany ustawy emerytalnej nie dotyczą stanu prawnego istniejącego w chwili nabycia prawa do obliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 tej ustawy. Ustalenie prawa wnioskodawcy do emerytury i ustalenie jej wysokości powinno nastąpić według stanu prawnego obowiązującego w dacie spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia uprawnień emerytalnych, natomiast bez wpływu na ich nabycie pozostaje stan prawny obowiązujący w chwili złożenia wniosku. Zatem emerytura wnioskodawcy, do której obliczenia nabył on prawo w dniu 10 lutego 2014 r., winna zostać ustalona na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, bez pomniejszenia o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób

fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne, o której mowa w art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej.

Do odmiennych konkluzji doszedł Sąd Apelacyjny, którego zdaniem Sąd Okręgowy dokonał nieprawidłowej wykładni art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 1 pkt 2 i art. 4 ustawy z 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS i w konsekwencji błędnie przyjął, że w sprawie nie zachodziły podstawy do pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur.

Sąd Apelacyjny wskazał, że niewątpliwie w stosunku do ubezpieczonego urodzonego przed dniem 1 stycznia 1949 r., który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wieku emerytalnego, tj. po ukończeniu 65 lat w przypadku mężczyzny (dla wnioskodawcy wiek ten wynosił 65 lat i 4 miesiące), który z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r., istnieje możliwość obliczenia emerytury na podstawie art. 27 według zasad wynikających z art. 26 w związku z art. 55 tej ustawy. Konsekwencją nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wprowadzonej ustawą z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 552), było dodanie art. 55a, przy czym zmiana ta weszła w życie z dniem 1 maja 2015 r. Artykuł 55a ust. 2 ustawy stanowi, że jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W odniesieniu do osób urodzonych po 1 stycznia 1949 r. sytuacja związana z zastosowaniem art. 55a ustawy jest jasna, albowiem korzystają one z tzw. emerytury na nowych zasadach. Jednocześnie, skoro dopuszcza się możliwość przyznania emerytury w wieku powszechnym ubezpieczonym urodzonym przed tą datą - pobierającym emeryturę wcześniejszą - na takich samych warunkach, to

należy tych ubezpieczonych traktować w tożsamy sposób, nie różnicując bezzasadnie ich sytuacji.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, że art. 55 ustawy emerytalnej do czasu jego znowelizowania pomijał szeroki krąg osób kontynuujących zatrudnienie, z powodu nabycia prawa do wcześniejszej emerytury. Orzecznictwo sądowe jednak uznawało, że brak jest podstaw do różnicowania sytuacji osób z racji jedynie daty urodzenia (przyczyny pobierania wcześniejszego świadczenia przy kontynuacji zatrudnienia) i konsekwentnie stało po stronie osób pobierających wcześniejszą emeryturę i kontynuujących ubezpieczenie, a domagających się przeliczenia emerytury według art. 55 ustawy. Zdaniem Sądu drugiej instancji, analogicznie należy traktować sytuację takich ubezpieczonych również w zakresie obciążeń, które wiążą się z prawem do ponownego przeliczenia świadczenia. W przeciwnym wypadku prowadziłoby to do nieuzasadnionego pokrzywdzenia osób, które nigdy nie pobierały wcześniejszego świadczenia emerytalnego, kontynuując zatrudnienie i ponosząc z tego tytułu obciążenia. Nieuprawniona jest sytuacja, że osoba pobierająca wcześniejsze świadczenie oraz kontynuująca ubezpieczenie jest stawiana w takiej samej sytuacji prawnej, jak osoba niepobierająca wcześniejszego świadczenia i kontynuująca ubezpieczenie. Oznacza to, że w przypadku F. K. należało zastosować instytucję pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 ustawy emerytalnej o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Skoro bowiem ubezpieczony złożył wniosek o przeliczenie świadczenia w dniu 23 marca 2016 r., a więc w chwili obowiązywania znowelizowanej ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to brak było podstaw do uznania, że regulacja ta nie ma do niego zastosowania. Jeżeli wnioskodawca domaga się przeliczenia świadczenia na nowych zasadach, to winien ponieść wszystkie tego konsekwencje, co potwierdza również orzecznictwo.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie sposób przyjąć, że regulacja z art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej wywołuje skutki tylko wobec osób, które nie nabyły uprawnień do ustalenia wysokości świadczenia na nowych zasadach przed zmianą, czyli przed 1 maja 2015 r. W konsekwencji tego, przeliczenie wysokości świadczenia F. K. dokonane zostało przez organ rentowy prawidłowo, z

uwzględnieniem stanu prawnego obowiązującego na dzień złożenia wniosku i wydania zaskarżonej decyzji. Nie można też w niniejszej sprawie mówić o naruszeniu praw nabytych ubezpieczonego. Odwołujący się nabył bowiem prawo do emerytury wcześniejszej, którą pobierał, a następnie do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Nie można utożsamiać nabycia prawa do świadczenia z ustalaniem jego wysokości. Ustalenia wysokości można domagać się wielokrotnie i z różnych powodów, co nie wpływa w żadnym stopniu na samo prawo do świadczenia. Emerytura ubezpieczonego, po przeliczeniu na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy emerytalnej, okazała się być niższa - po odliczeniu kwot pobranych emerytur - niż dotychczasowa. Ta okoliczność sprawiła, że organ rentowy zawiesił emeryturę ustaloną zaskarżoną decyzją i postanowił w dalszym ciągu wypłacać emeryturę w dotychczasowej wysokości. Decyzja ta odpowiada w pełni prawu i nie podlega jakiejkolwiek zmianie.

Odwołujący się zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 26 w związku z art. 55a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że należy zastosować w przypadku odwołującego się przepis art. 55a mimo, że spełniał warunki do zastosowania wobec niego art. 26 w związku z art. 55 ustawy, czego skutkiem było nieuznanie, iż emerytura winna zostać ustalona w oparciu o art. 26 w związku z art. 55 ustawy bez pomniejszania o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne, o której mowa w art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej; 2/ art. 100 ust. 1 i art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez błędne zastosowanie polegające na przyjęciu przez Sąd, jako właściwej dla przeliczenia emerytury, daty złożenia wniosku, podczas gdy zgodnie z treścią art. 100 ust. 1 ustawy należało przyjąć do tego przeliczenia nie datę złożenia wniosku a datę nabycia przez ubezpieczonego uprawnień, czego skutkiem było błędne zastosowanie art. 26 w związku z art. 55a ustawy. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zasądzenie od organu rentowego na rzecz jego rzecz kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej skarżący podniósł, że kwestią sporną w niniejszym procesie jest to, czy w stosunku do niego należało zastosować art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS czy też mniej korzystny zapis art. 55a, czyli czy stan prawny obowiązujący w dacie nabycia przez odwołującego się prawa do świadczenia (co miało miejsce w dniu 10 lutego 2014 r.) czy też stan prawny obowiązujący w dacie złożenia wniosku o obliczenie świadczenia. Słusznym jest pogląd Sądu Okręgowego w P., że zmiany ustawy emerytalnej nie dotyczą stanu prawnego istniejącego w chwili nabycia prawa do obliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej. Zatem emerytura skarżącego, do której obliczenia nabył on prawo w dniu 10 lutego 2014 r., powinna być ustalona w oparciu o treść art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, bez pomniejszania o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne, o której mowa w art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjna organ rentowy wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego wyroku wypada rozpocząć od przypomnienia, że ubezpieczony F. K., urodzony w dniu 10 października 1948 r, pobierający od dnia 10 października 2008 r. emeryturę przyznaną na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nabył z dniem 10 lutego 2014 r. prawo do emerytury z art. 27 tej ustawy. Zgodnie bowiem z art. 27 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: 1/ osiągnęli wiek emerytalny określony w ust. 2 albo 3; 2/ mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 27a. W myśl art. 27 ust. 3 pkt 5 powołanej ustawy w jej brzmieniu obowiązującym w dniu nabycia przez skarżącego uprawnień do tego świadczenia, wiek emerytalny dla mężczyzn urodzonych od dnia 1 października 1948 r. do dnia 31 grudnia 1948 r., wynosił 65 lat i 4 miesiące.

Odwołujący się urodzony w tym przedziale czasu spełnił warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w dniu 10 lutego 2014 r. W tej bowiem dacie ukończył 65 lat i 4 miesiące oraz posiadał ponad 25-letni okres składkowy i nieskładkowy. Po nabyciu prawa do emerytury podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu na podstawie umowy o pracę w B. s.c. od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia 31 stycznia 2015 r. Prawo do emerytury z wieku powszechnego zostało mu przyznane decyzją organu rentowego z dnia 2 marca 2015 r., a świadczenie obliczono zgodnie z art. 53 ust. 1, 2, 4 oraz art. 21 ust. 1 w związku z ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Odwołujący się wystąpił z wnioskiem o przeliczenie emerytury w myśl art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej dopiero w dniu 25 marca 2016 r.

Stosownie do treści art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wstąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53.

Należy zauważyć, że osobom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej emerytura stanowiąca sumę składników wymienionych w art. 53 ust. 1 ustawy (formuła zdefiniowanego świadczenia). Osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r. uzyskują na podstawie art. 26 ustawy emeryturę stanowiącą iloraz podstawy jej wymiaru i średniej dalszej długości trwania życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego (formuła zdefiniowanej składki). Uwzględniając okres przejściowy oraz, że nowy sposób obliczenia emerytury uwzględnia bardzo istotny jej składnik - kapitał początkowy ustalany obligatoryjnie dla urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. - dopiero od dnia 1 stycznia 1999 r. (art. 173 ustawy) - ustawodawca przewidział możliwość przenikania się systemów przez obliczanie emerytur osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. na zasadach art. 183 ustawy, jeżeli wiek emerytalny osiągnęły w latach 2009-2014. Emerytura z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego najpóźniej w 2014 r. obliczana jest w wygaszanej proporcji reguły zdefiniowanego świadczenia i rosnącej wysokości obliczanej na

podstawie art. 26. Art. 183 ustawy skierowany jest do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., których prawo do emerytury uzależnione jest tylko od spełnienia warunku osiągnięcia wieku określonego w art. 24 ustawy, więc jest to wyjątek od art. 26 ustawy.

Emerytura wtórnie wyliczona w formule zdefiniowanej składki jest o wiele wyższa od obliczonej pierwotnie w formule zdefiniowanego świadczenia, należy więc przyjąć, że możliwość skorzystania z wtórnego przeliczenia świadczenia na podstawie art. 55 ustawy została przez ustawodawcę ściśle określona i nie dopuszcza wykładni rozszerzającej. Ustawodawca wyraźnie przewidział możliwość zastosowania art. 55 ustawy tylko dla osób spełniających warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, które kontynuowały ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego, a z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpiły po dniu 31 grudnia 2008 r. Z tego wynika, że w stosunku do tych osób wyłączył przeliczenie "starej" emerytury według nowych zasad. Chodzi wyłącznie o przyznanie emerytury uzyskanej przez wypełnienie warunków przewidzianych w art. 27 ustawy i obliczenie jej według art. 26, które może nastąpić tylko po dniu 1 stycznia 2008 r.

To, że nie chodzi o przeliczenie lecz o przyznanie emerytury nabytej na podstawie art. 27 ustawy, a realizowanej dopiero po dniu 1 stycznia 2008 r., potwierdził Sąd Najwyższy, podkreślając możliwość skorzystania z art. 55 ustawy przez osobę, która przeszła na emeryturę bez względu na wiek, emeryturę wcześniejszą, a na emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym dopiero po dniu 31 grudnia 2008 r. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257 i wyrok z dnia 10 lipca 2013 r., II UK 424/12, niepublikowany). Nie została zaakceptowana koncepcja, że osoba, która uzyskała prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2008 r. i z tego prawa - przez pobieranie emerytury - skorzystała, może to świadczenie przeliczyć tak, jakby przeszła na emeryturę po tym dniu. Sąd Najwyższy, przystając na możliwość kilkakrotnego uzyskiwania prawa do emerytury zastrzegł, że o ziszczeniu się ryzyka emerytalnego mają decydować każdorazowo inne przesłanki (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2017 r., II UK 652/15, LEX nr 2237413 i przytoczone w nim orzecznictwo). Zastosowanie art. 55 ustawy zależy więc od

złożenia pierwszego wniosku o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS po dniu 31 grudnia 2008 r. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29 stycznia 2014 r., I UK 411/13, OSNP 2015 nr 4, poz. 56 i z dnia 8 lipca 2015 r., II UK 217/14, Monitor Prawa Pracy 2015 nr 10, s. 549).

W stosunku do osób, które o świadczenie emerytalne w wieku powszechnym wystąpiły po 1 maja 2015 r., możliwość wyliczenia emerytury według zasad kapitałowych wynika z art. 55a ustawy emerytalnej, z uwzględnieniem ust. 2 tego artykułu, zgodnie z którym, jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 34) stwierdzono, że przy ustalaniu wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, o którym mowa w art. 55 w związku z art. 55a ust. 1 tej ustawy, podstawę obliczenia świadczenia pomniejsza się o sumę kwot emerytury pobranej przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w wysokości przed obliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) także wtedy, gdy określone w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych warunki uprawniające do emerytury spełnił przed 1 maja 2015 r., a z wnioskiem o świadczenie wystąpił po tej dacie.

W uzasadnieniu uchwały zwrócono uwagę, że zgodnie z art. 100 ustawy emerytalnej, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Nabycie prawa nie przesądza jednak o możliwości jego realizacji, gdyż zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, świadczenia wypłaca się, poczynając od dnia powstania do nich prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. W tym kontekście zasadne jest pytanie, czy nowa

regulacja dotycząca ustalania wysokości świadczenia może być rozumiana jako naruszenie prawa nabytego. Odnosząc się do tej kwestii, Sąd Najwyższy wskazał, że do naruszenia prawa nabytego przez nowe prawo o skutku retrospektywnym, doszłoby wówczas, gdyby takie prawo formułowało np. nowe, dodatkowe przesłanki nabycia prawa do emerytury lub też modyfikowało istniejące, np. wprowadzając wymaganie wyższego wieku lub dłuższego stażu. Stwierdzenie naruszenia prawa nabytego nie jest jednak oczywiste w odniesieniu do modyfikacji metody ustalania wysokości świadczeń. Czym innym jest bowiem prawo do emerytury nabyte na mocy art. 100 ustawy emerytalnej, czym innym zaś prawo do określonej wysokości świadczenia, o którym mowa może być dopiero wówczas, gdy wysokość ta zostanie ustalona decyzją organu rentowego. Deklaratoryjny charakter decyzji organu i zasada ustawowej gwarancji nie stoją na przeszkodzie temu rozumowaniu. Zasada ustawowej gwarancji oznacza bowiem, że parametry i sposób ustalania wysokości świadczenia uregulowane są ustawowo (mogą zatem podlegać zmianom), a organ rentowy jest związany przepisami ustawy i nie może z ich pominięciem ustalić wysokości świadczenia. Oznacza to, że ochronie konstytucyjnej podlega nabyte niezrealizowane prawo do emerytury (obejmujące warunki nabycia tego prawa: wiek, staż itp.) od momentu jego nabycia z mocy prawa, natomiast prawo do emerytury w określonej wysokości powstaje dopiero w momencie ustalenia tej wysokości w związku ze złożeniem przez osobę uprawnioną stosownego wniosku (prawo nabyte realizowane). Do urzeczywistnienia i konkretyzacji prawa i/lub wysokości emerytury wymagany jest wniosek zainteresowanego, o którym mowa w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej, niezbędny do ustalenia prawa do świadczeń określonych w ustawie. Świadczenia te wypłaca się bowiem, poczynając od dnia powstania prawa do wnioskowanego świadczenia, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (art. 129 ust. 1 ustawy). Taki stan rzeczy oznacza, że wprowadzie prawo do emerytury powstaje z mocy prawa z dniem spełnienia wszystkich przesłanek wymaganych do jego nabycia, ale niezbędne jest także potwierdzenie tego prawa w celu uruchomienia wypłaty ustalonego świadczenia w określonej wysokości, które wymaga złożenia stosownego wniosku i jego rozpoznania w stanie prawnym adekwatnym dla jego oceny. Dopiero

rozpoczęcie wypłaty świadczeń wywołuje problem konieczności ochrony ich ekonomicznej wartości. Inaczej rzecz ujmując, bez złożenia wymaganego wniosku o ustalenie, to jest potwierdzenie przesłanek nabycia prawa do emerytury, nie zostanie ono urzeczywistnione jako świadczenie przysługujące w określonej wysokości od konkretnie oznaczonego miesiąca. Oznacza to, że wniosek emerytalny, o którym mowa w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej, stanowi warunek sine qua non dopełnienia, urzeczywistnienia i konkretyzacji emerytury przysługującej z mocy prawa. Rozpoznanie wniosku o ustalenie prawa do emerytury wymaga potwierdzenia tego prawa oraz jego wysokości według stanu prawnego obowiązującego, to jest aktualnego w dacie złożenia wniosku, o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej. Inaczej rzecz ujmując, prawem nabytym jest prawo do emerytury po spełnieniu warunków ustawowych (art. 100 ustawy emerytalnej), a nie prawo do emerytury w określonej wysokości, która może być wyliczona dopiero wówczas, gdy ubezpieczony złoży wniosek o wypłatę tego świadczenia.

Za motywami swego wyroku z dnia 12 września 2017 r., II UK 381/16 (LEX nr 2376896) Sąd Najwyższy dodał, że skorzystanie z przywileju przejścia i pobrania wcześniejszych emerytur na podstawie przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych, uzasadnia i proporcjonalnie usprawiedliwia pomniejszenie podstawy wymiaru emerytury ustalonej na podstawie art. 24 ust. 1 i nast. ustawy emerytalnej o sumy poprzednio pobranych wcześniejszych emerytur, przy zastosowaniu mechanizmu ustalania wysokości świadczeń emerytalnych w zależności od proporcjonalnego prognozowanego "średniego trwania życia" osoby uprawnionej, ponieważ osobom uprawnionym do takich samych rodzajowo świadczeń powinna przysługiwać emerytura ustalana według takich samych (równych) zasad obliczania jej wysokości bez względu na datę złożenia wniosku emerytalnego. Każdy mechanizm ustalania wysokości świadczeń emerytalnych ma określone uwarunkowania majątkowe, które gwarantują prawem określoną wysokość ustalanych emerytur w prognozowanych długoterminowych okresach ich pobierania, przede wszystkim ze względu na zgromadzony kapitał składkowy, który pomniejszają wcześniej wypłacone kwoty pobranych długoterminowych świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Taki stan

rzeczy usprawiedliwia ustawowe modyfikowanie wysokości emerytur ze względu na wcześniejsze pobranie i spożytkowanie tych samych rodzajowo, choć wcześniejszych świadczeń emerytalnych, które uszczupliły zgromadzony indywidualny kapitał emerytalny oraz fundusz ubezpieczeń społecznych, z którego emerytury są wypłacane.

Stanowisko zaprezentowane w powyższej uchwale zostało następnie podzielone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (postanowienia: z dnia 22 stycznia 2019 r., II UK 603/17, LEX nr 2634177; z dnia 21 listopada 2018 r., I UK 449/17, LEX nr 2580185; z dnia 9 października 2018 r., I UK 404/17, LEX nr 2562133; z dnia 13 marca 2018 r., I UK 199/17, LEX nr 2508622 oraz wyroki: z dnia 7 marca 2018 r., I UK 572/16, LEX nr 2486885 i z dnia 13 czerwca 2018 r., III UK 90/17, LEX nr 2511944).

Akceptując tę linię orzeczniczą należy zauważyć, że w rozpoznawanej sprawie mamy do czynienia z sytuacją odmienną od tej, w jakiej została podjęta wspomniana uchwała Sądu Najwyższego. F. K. ukończył bowiem powszechny wiek emerytalny w dniu 10 lutego 2014 r. i w tej dacie spełniał wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury z art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i po tej dacie pozostawał w ubezpieczeniu społecznym z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Prawo do emerytury z wieku powszechnego zostało mu przyznane decyzją organu rentowego z dnia 2 marca 2015 r. W myśl powołanej uchwały Sądu Najwyższego, świadczenie powinno zostać obliczone zgodnie z ówczynie obowiązującymi przepisami, a zatem z pominięciem regulacji art. 55a ustawy emerytalnej, która weszła w życie dopiero z dniem 1 maja 2015 r. Odwołujący się miał zatem prawo domagać się ustalenia wysokości emerytury nie tylko według zasad wynikających z art. 53 ust. 1, 2 i 4 oraz art. 21 ust. 1 w związku z ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej (jak przyjął organ rentowy w wydanej wówczas decyzji), ale także z zastosowaniem art. 26 w związku z art. 55 tej ustawy. Niepoinformowanie skarżącego o przysługujących mu w tym zakresie uprawnieniach i niezaproponowanie najkorzystniejszego dla świadczeniobiorcy sposobu obliczenia wysokości emerytury naruszało obowiązki spoczywające na Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych z mocy art. 8 k.p.a. i art. 9 k.p.a.

Przepis art. 8 k.p.a. formułuje zasadę prowadzenia postępowania w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej. Zawarta w tym przepisie zasada pogłębiania zaufania obywateli do władzy publicznej określa wyraźnie to, co *implicite* jest zawarte w zasadzie praworządności. Z zasady wyrażonej w art. 8 k.p.a. wynika bowiem przede wszystkim wymóg praworządnego i sprawiedliwego prowadzenia postępowania i rozstrzygnięcia sprawy przez organ administracji publicznej, co jest zasadniczą treścią zasady praworządności. Charakter tego przepisu nie ogranicza się wyłącznie do waloru dyrektywy interpretacyjnej. Zasada ogólna w nim wyrażona jest jedną z kilku podstawowych zasad postępowania administracyjnego. Powyższa zasada nie może być rozumiana wyłącznie jako postulat określonego zachowania organów administracji publicznej, lecz stanowi ona obowiązującą normę prawa, z której wynikają konkretne dyrektywy wiążące organy administracji publicznej w toku podejmowanych przez nie czynności procesowych. Generalnie można stwierdzić, że budzące zaufanie działania organów administracji publicznej powinny spełniać postulat przewidywalności i pewności, a ponadto opierać się na przejrzystych i czytelnych zasadach. W judykaturze sformułowano szereg reguł, których przestrzeganie w istotny sposób wpływa na realizację zasady budzenia zaufania do władzy publicznej, wśród których należy wymienić, między innymi, zasadę ochrony podmiotu działającego w przekonaniu, że podejmowane w stosunku do niego czynności organów państwa są prawidłowe i zgodne z prawem (wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 7 marca 2008 r., II SA/Łd 46/08, LEX nr 489243; Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 15 grudnia 2005 r., II SA/Rz 169/04, LEX nr 606318) oraz zasadę rozstrzygania wątpliwości na korzyść strony, jeśli nie stoi temu na przeszkodzie interes społeczny (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 marca 2000 r., V SA 1482/99, ONSA 2001 nr 3, poz. 109 oraz wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie: z dnia 20 lutego 2013 r., VII SA/Wa 2542/12, LEX nr 1324162, oraz z dnia 3 lutego 2012 r., VI SA/Wa 2096/11, LEX nr 1114306).

W orzecnictwie sądów administracyjnych zostały wskazane liczne przykłady naruszeń zasady budzenia zaufania uczestników postępowania do władzy publicznej. Do takich naruszeń należy w szczególności działanie organu

prowadzącego postępowanie polegające na egzekwowaniu od strony wykonania ciążącego na niej obowiązku w sytuacji, gdy same organy administracji uniemożliwiły stronie jego wykonanie zgodnie z obowiązującym prawem (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 listopada 2012 r., II GSK 1627/11, LEX nr 1291748). Zauważa się, że organ administracji nie może uniemożliwiać stronie podjęcia określonych czynności, a następnie nakładać na nią sankcji za niedokonanie tych czynności. Nałożenie na stronę sankcji za niedopełnienie obowiązku, którego nie mogła dopełnić, nawet dokładając należytej staranności, może stać w sprzeczności z zasadą prowadzenia postępowania w sposób budzący zaufanie uczestników postępowania do władzy publicznej (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z dnia 25 lipca 2007 r., II SA/Bk 276/07, LEX nr 307927). W judykaturze utrwalił się też pogląd o niedopuszczalności przerzucania na stronę skutków błędu spowodowanego przez pracownika organu administracji (wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 20 lipca 1981 r., SA 1461/81, ONSA 1981 nr 2, poz. 72; z dnia 9 listopada 1987 r., III SA 875/87, POP 1992 nr 3, poz. 60; z dnia 9 listopada 1987 r., III SA 702/87, ONSA 1987 nr 2, poz. 79; z dnia 21 października 1994 r., SA/Wr 895/94, POP 1996 nr 3, poz. 81; z dnia 25 kwietnia 1996 r., SA/Bk 375/95, LEX nr 26783; z dnia 27 marca 1998 r., III SA 1493/96, LEX nr 33757; z dnia 12 maja 2000 r., III SA 957/99, OSP 2001 nr 9, poz. 131). Zasada skonstruowana w art. 8 k.p.a. ma na celu wyrównanie z natury nierównych pozycji obywatela i organu w postępowaniu władczym, jakim jest postępowanie administracyjne. Zasada ta stoi na przeszkodzie temu, by organ wykorzystywał wywołany przez siebie (nawet nieświadomie) u strony błąd w rozumieniu prawa na niekorzyść obywatela (wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie: z dnia 9 listopada 2010 r., VIII SA/Wa 560/10, LEX nr 760322 i z dnia 2 grudnia 2010 r., VIII SA/Wa 753/10, LEX nr 760447).

W związku z zasadą wyrażoną w art. 8 k.p.a. pozostaje zasada informowania stron (art. 9 k.p.a.). Obowiązek udzielania pełnej informacji stronom spoczywa na organie administracji w granicach określonych w art. 9 zdanie 1 k.p.a., tzn. wtedy, gdy informacja dotyczy okoliczności faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie praw i obowiązków stron będących przedmiotem

postępowania. Granice tego obowiązku wyznaczają równocześnie granice uprawnień stron do żądania udzielenia wspomnianej informacji. Organ obowiązany jest zatem do udzielania całokształtu informacji związanej z załatwieniem danego rodzaju sprawy administracyjnej, zwłaszcza informacji o uprawnieniach i obowiązkach strony wynikających z przepisów prawa materialnego oraz prawa procesowego, których realizacja będzie miała wpływ na wynik sprawy. Obowiązek udzielania informacji stronie obejmuje cały tok postępowania, tj. od chwili jego wszczęcia, aż do jego zakończenia decyzją. Organ nie może więc ograniczyć się tylko do udzielenia informacji prawnej, lecz musi podać również niezbędne wyjaśnienia co do treści przepisów oraz udzielać wskazówek, jak należy postąpić w danej sytuacji, aby uniknąć szkody (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 11 lipca 2001 r., I SA 2447/00, LEX nr 54741). Odmowa udzielenia informacji lub udzielenie przez pracownika organu właściwego do załatwienia danej sprawy błędnych informacji mających znaczenie dla wyniku sprawy stanowi naruszenie przepisu art. 9 k.p.a. (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 grudnia 1999 r., I SA/Gd 1627/97, LEX nr 40161). Organ administracji nie może udzielać stronie informacji o treści przepisów prawa lub o sposobie ich wykładni i zastosowania, a następnie – gdy strona podejmie działania na podstawie uzyskanych informacji i w zaufaniu do ich treści – wydawać decyzji niezgodnych z treścią tychże informacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 1992 r., I PA 5/92, OSP 1993 nr 7–8, poz. 142; wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 24 stycznia 1994 r., V SA 1276/93, ONSA 1994 nr 4, poz. 166; z dnia 20 lutego 1996 r., SA/Po 1356/95, „Poradnik VAT” 1999 nr 2, s. 12; z dnia 21 maja 1996 r., SA/Po 3058/95, LEX nr 27175; z dnia 28 listopada 1997 r., SA/Sz 1970/96, LEX nr 32028). Zadaniem organów administracji jest przekazanie stronie niezbędnych informacji, na podstawie których strona będzie mogła dokonać wyboru i zdecydować o swoich działaniach. Na stronie ciąży natomiast obowiązek dbałości o swoje interesy (wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 7 stycznia 2000 r., V SA 1158/99, LEX nr 49399; z dnia 18 kwietnia 2008 r., II GSK 51/08, LEX nr 467107; z dnia 30 lipca 2015 r., II GSK 1475/14, LEX nr 2091857).

Z utrwalonej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego zasady ochrony zaufania do prawidłowości działań organów

administracji wynika, że nie powinien doznać uszczerbku obywatel działający w przekonaniu, iż odnoszące się do niego działania (między innymi informacja) organów państwa są prawidłowe i odpowiadające prawu.

W przedmiotowej sprawie niedopełniając obowiązku poinformowania strony o przysługujących jej uprawnieniach i nie dokonując – mimo posiadania wszelkiej dostępnej dokumentacji – wyliczenia należnej ubezpieczonemu emerytury z wieku powszechnego w najkorzystniejszym dla świadczeniobiorcy wariantcie, organ rentowy doprowadził do tego, że gdy skarżący wystąpił ze stosownym wnioskiem o przeliczenia świadczenia, obowiązywała już niekorzystna dlań regulacja art. 55a ustawy emerytalnej. Tego rodzaju zaniechania organu rentowego nie mogą jednak rodzić negatywnych skutków dla ubezpieczonego i pozbawiać go prawa do ustalenia wysokości emerytury według przepisów obowiązujących w dniu przyznania świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, z mocy art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.